

NaturochMiljö

Vahvista ja haasta

Ideoita monikieliseen vapaa-ajantoimintaan

Sisällys

Teksti: Anna Slotte, Olivia Maury,
Noora Lehtonen

Käännös: Tarja Sirén

Julkaisija: Natur och Miljö rf
www.naturochmiljo.fi

Julkaisuvuosi: 2017

Taitto: Marjut Anttilainen

Monikielinen kielellisesti virikkeellinen vapaa-aika kaikille 3

Millaiseen vapaa-ajantoiintaan? 4

Millaisille lapsille? 4

Miten? 4

Onko se vaikeaa? 4

Kieltä tukevan ja kielellisesti virikkeellisen vapaa-ajantoi- minnan ainekset 5

Mitä kieltä käytän? Voinko käyttää molempia? 5

Vastuullinen koodinvaihto 6

Rinnakkainen kielenkäyttö 7

Tarvitaan ehkä hiukan aikaa 9

Kielet ovat aina läsnä – löytäkää ne yhdessä 10

Nosta, vahvista ja huomioi lasten kieli 12

Rakenna asiayhteys 12

Vastaa kieltä vahvistavasti 12

Mukauta ja tue kieltäsi 13

Keskustele käsitteistä lasten kanssa 14

Kokeile ja leiki kielellä 15

Järjestä kielellisiä virikkeitä 16

Kielellisesti virikkeellisiä ja kieltä tukevia ryhmäjakoja 16

Kun toiminta on kiinnostavaa, kieli ei ole jarruna 17

Kielellisissä sekaryhmissä lapset voivat tukea toisiaan 17

Anna lasten muodostaa tukipareja 17

Huomioi erilaisuus 18

Ole herkkäkuuloinen ja luo kaikille lapsille sopivia haasteita 18

Lopuksi 19

Monikielinen kielellisesti virikkeellinen vapaa-aika kaikille

Tämä on käsikirja kaksi- tai monikielisen vapaa-ajan- tai leiritoinnin parissa työskenteleville. Me kirjoittajat haluamme jakaa hyvät kokemuksemme Kaksi kieltä & luonto -hankkeesta, jonka puitteissa ruotsinkieliset, suomenkieliset ja kaksikieliset lapset osallistuivat muutamana kesänä yhteiselle luontoleirille.

Toivomme voivamme innostaa ja antaa ideoita siihen, miten monikielinen vapaa-ajantoiminta voi olla kieltä vahvistavaa ja kielitietoista. Kielitietoisella vapaa-ajantoiminnalla tarkoitamme erilaisia vapaa-ajantoiminnan muotoja, joissa aikuiset harkitulla ja vastuullisella tavalla käyttävät ja rohkaisevat lapsia käyttämään kahta tai useampaa kieltä. Tässä kirjassa tulemme käyttämään rinnakkain käsitteitä kaksikielisyys ja monikielisyys. Monikielisillä lapsilla tarkoitamme myös kaksikielisiä lapsia.

Kirja on siis suunnattu yhdistyksille, vapaa-ajanohjaajille, järjestöille, joukkueille, ryhmille ja henkilöille, jotka toimivat erilaisen vapaa-ajantoiminnan parissa kahdella tai useammalla kielellä. Jos vapaa-ajantoiminnan kautta saadaan kosketus toiseen kieleen, se sopii mainiosti kielitietoiseen ja kieltä vahvistavaan työskentelyyn riippumatta lasten tai nuorten kielitaustasta tai siitä kielestä, jota he puhuvat.

Käsikirjan avulla haluamme antaa konkreettisia ehdotuksia siitä, mitä kielitietoinen työskentely vapaa-ajantoiminnassa voi tarkoittaa. Haluamme osoittaa, miten jo pienillä muutoksilla toimintatapoihin voi lisätä lasten kiinnostusta kieliä kohtaan, kannustaa myönteisiin asenteisiin toisia kieliä ja kieliryhmiä kohtaan, lisätä lasten kielitietoisuutta, vahvistaa heidän kieli-identiteettiään ja kartuttaa heidän kielitaitoaan.

Vaikka käsikirjamme perustuu esimerkkeihin keskusteluista ruotsiksi ja suomeksi, voi käsikirjan suuntavivoja soveltaa muissakin kaksi- tai monikielisissä yhteyksissä.

Monikielisen vapaa-ajantoiminnan peruspilareina ovat kielen huomiointi ja tilan antaminen kielelle. Niin aikuiset kuin lapsetkin oppivat kieltä ja heidän kielensä kehittyä kaikissa yhteyksissä ja kaikenlaisessa toiminnassa, jossa kieliä käytetään aktiivisesti. Myönteisellä asenteella kaikkia kieliä kohtaan ja ympäristössä, jossa kaikki kielet tunnustetaan oikeiksi, voidaan kannustaa lapsia vertailemaan kieliä, leikkimään kielillä ja käyttämään toista kieltä. Turvallisessa ympäristössä niin lapset kuin ohjaajatkin uskaltavat haastaa itsensä kielen käyttämisessä!

Helsinki, maaliskuu 2017

Anna Slotte, Olivia Maury, Noora Lehtonen

Millaiseen vapaa-ajantoimintaan?

Harrastukset ja innostava toiminta kouluajan ulkopuolella tarjoaa lapsille hyvän pohjan kielen kehittämiselle. Kielellisissä sekaryhmissä lapsilla on hienot mahdollisuudet päästä kosketuksiin toisen kielen kanssa rennossa ympäristössä samaan aikaan kun vapaa-ajantoiminnan sisältö on koko ajan keskipisteenä ja luo yhteishenkeä. Konkreettiset ja käsillä olevat asiat, kuten käsipallotekniikat tai akvarelliliidut, luovat yhteyden, joka tukee kielen käyttöä ja ymmärtämistä.

Millaisille lapsille?

Osa tekstissä olevista ehdotuksistamme sopii paremmin kaksikielisiin ryhmiin ja osa ryhmiin, jossa on lähinnä yksikielisiä lapsia. Useimmat teemat, joita käsittelemme, pätevät kuitenkin kaikissa kieliympäristöissä, kuten tietysti myös periaatteet ja ajatukset kieltä tukevasta vapaa-ajantoiminnasta.

Kaikki lapset voivat osallistua kieltä rikastavaan vapaa-ajantoimintaan. Monien kielten kuuleminen ja käyttäminen vahvistaa myös oppimismahdollisuuksia muilla alueilla. Koh-

taaminen toisen kielen kanssa auttaa myös kuuntelemaan omaa kieltä! Kielitietoista vapaa-ajantoimintaa voi suunnitella niin, että sekä yksikieliset ja kaksi- tai monikieliset lapset voivat nauttia ja hyötyä toiminnasta.

Miten?

Kaikenlaista toimintaa voidaan maustaa kielitietoisuudella. Pitää vain ajatella sitä roolia, joka kielellä tai kielillä jo toiminnassa on, ja miten sitä voidaan pienin muutoksin hyödyntää ja miten voidaan kehittää niitä mahdollisuuksia, joita kielten kohtaaminen merkitsee – ryhmän ja ympäristön kieliolosuhteiden pohjalta.

Onko se vaikeaa?

Jokainen voi oppia ajattelemaan ja toimimaan kielitietoisuuden vapaa-ajantoiminnan perusperiaatteiden mukaisesti. Tärkeintä on luoda utelias ja myönteinen asenne eri kieliä ja kieltenkäyttöä kohtaan. Monikielisen toiminnan ei tarvitse tarkoittaa sitä, että kaikkia kieliä puhutaan sujuvasti ja virheettömästi – tämä koskee myös ohjaajia. Tärkeintä on halu kommunikoida ja yrittää ymmärtää toisiaan.

Kieltä tukevan ja kielellisesti virikkeellisen vapaa-ajantoiminnan ainekset

Monikielisen vapaa-ajantoiminnan keskipisteenä on sisältö – musisointi, koripalloharjoitukset, askartelukerho tai partiotoiminta. Työskentelytavat vaihtelevat ryhmän, kieliympäristön ja niiden tavoitteiden mukaan, joita kielibonusella halutaan saavuttaa. Kaikissa yhteyksissä pääajatuksena on kuitenkin, että toiminta on edelleen hauskaa, innostavaa ja turvallista lapsille. Kielibonus on lisäulottuvuus, joka stimuloi kielellistä uteliaisuutta mutta myös tukee ja selkiyttää toimintaa.

Lapsille, joiden tausta on kaksikielinen, voi olla tärkeää saada vaihtelua kielenkäyttöön ja mahdollisuus kehittää sanavarastoa molemmilla kielillä. Ryhmissä, joissa on lapsia eri kielitaustoista, on tärkeää miettiä ryhmäjakoa kielikohtaamisten mahdollistamiseksi.

Mitä kieltä käytän? Voinko käyttää molempia?

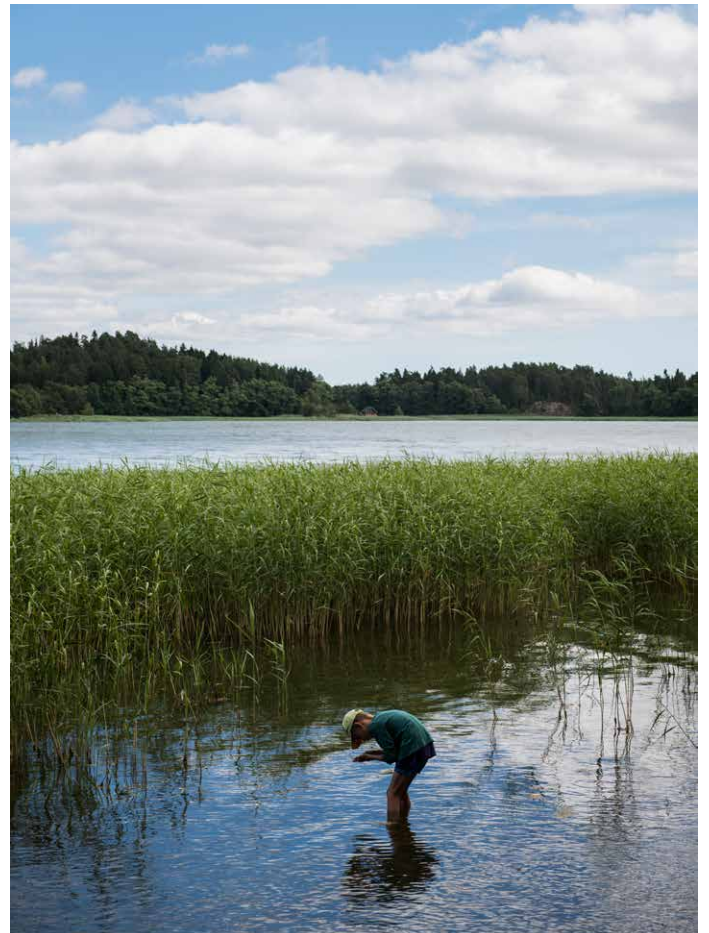
Kaikissa kaksi- tai monikielisissä yhteyksissä valitaan, mitä kieltä puhutaan. Voidaan pitäytyä yhdessä kielessä tai vaihtaa kieltä eri tavoin. Tätä vaihtelua kutsutaan koodinvaihdoksi. Monikielisenä tietää, että kielen vaihtamiseen on monia syitä, eikä se johdu pelkästään siitä, että ei löytäisi oikeaa sanaa sillä kielellä, jota puhuu.

Kaksikielisissä ympäristöissä elävät lapset ovat usein tottuneet vaihtamaan kieltä sen mukaan, kenen kanssa puhuvat. Kielienemmistöön kuuluvat lapset, Suomessa usein suomenkieliset, ovat tottuneet käyttämään omaa äidinkieltään vähemmistökieltä puhuvien kanssa. Kaksikielisissä yhteyksissä he ehkä odottavat, että se, mitä sanotaan vähemmistökielellä, käännetään myös heidän äidinkielelleen.

Kaksi- tai monikielinen vapaa-ajantoiminta on suunniteltava niin, että kaikki lapset tuntevat olonsa turvalliseksi samalla kun kaikkia lapsia haastetaan ja heille annetaan mahdollisuus kehittää kielitaitoaan. Tämä koskee kaikkia lapsia, niin niitä, jotka ovat tottuneet kaksikieliseen ympäristöön, kuin niitäkin, jotka ovat olleet vähemmän kosketuksissa toiseen kieleen – ja kaikkia siltä väliltä.

Kun suunnittelee kieltä tukevaa vapaa-ajantoimintaa, on asiaa lähestyttävä eri näkökulmista. Moni ehkä miettii ensimmäiseksi ”Mitä kieltä oikeastaan käytän – kenen kanssa, milloin ja miten?” ja ”Miten vaihtaminen kielten välillä onnistuu?” Esittelemme seuraavassa joitakin periaatteita monikieliseen kielenkäyttöön, jotka voivat innostaa ohjaustyössä.

Voi tietenkin pitäytyä kokonaan yhdessä kielessä ja olla näin yksikielisessä roolissa keskusteluissa lasten kanssa. Puhumme siitä vähän lisää seuraavassa. On ehkä kuitenkin tavallisempaa käyttää molempia tai kaikkia kieliä. Näin voi toimia eri tavoin.

Vastuullinen koodinvaihto

Vastuullinen koodinvaihto tarkoittaa, että käytetään molempia kieliä, mutta vaihdellen niin että osat voivat olla toistensa kanssa päällekkäin. Ajatuksena ei siis ole, että kaikki käännetään, vaan ainoastaan se, mikä on tärkeintä. Myös ne lapset, joilla on rajallisemmat toisen kielen taidot, voivat konkreettisen asiayhteyden avulla ymmärtää kokonaisuuden. Keskeisen aineksen toistaminen varmistaa kaikkien pysymisen mukana samalla kun se, mitä toistetaan, nousee tärkeäksi toiston ansiosta. Ohjaajana ottaa siis vastuun siitä, että kaikki ymmärtävät ja että heitä haastetaan. Samalla viestitetään myös lapsille, että he voivat valita, mitä kieltä itse käyttävät.

Seuraavassa on yksinkertainen esimerkki vastuullisesta koodinvaihdosta, kun ohjaaja-Anu keskusteleee veden kiertokulusta ruotsin- ja suomenkielisistä lapsista koostuvan ryhmän kanssa. Anu puhuu enimmäkseen suomea, mutta lisäämällä lyhyen ruotsinkielisen osuuden hän mahdollistaa myös sen, että lapset, joiden suomen kielen taito on rajallinen, ymmärtävät keskustelua.

Ohjaaja-Anu: Mitäs, tiedättekste veden kiertokulusta, vattens kretslopp, hur går de, mite-, miten veden kiertokulku toimii?

Vaihdon kielten välillä voi tehdä eri tavoin. Joskus toimii hyvin se, että pitäytyy pääosin yhdessä kielessä ja lisää yksittäisiä sanoja toisella kielellä. Toisinaan on sujuvinta vaihtaa kieltä tarpeen mukaan. Seuraavassa esimerkissä nähdään, miten ohjaaja-Oskar vaihtaa suomesta ruotsiksi ja sitten takaisin suomeksi. Tilanteessa lasten on tunnistettava eri materiaaleja; myöhemmin keskustellaan siitä, miten hyvin ne palavat.

Ohjaaja-Oskar: Mitä sulla on?

Ohjaaja-Oskar: Mä luulen et se on hanskasta tai sormikkaasta

Erika: Mä en oikein tiedä

Ohjaaja-Oskar: Se väri on vähän...vaikee

Erika: Mmm

Ohjaaja-Oskar: Se on varmaan alun perin ollut ihan sininen.

Erika: Niin.

Ohjaaja-Oskar: Mitä sä luulet?

Erika: Mm... en mä oikein tiedä

Ohjaaja-Oskar: E de nån annan som vill känna på den där... tygbiten... gissa va de e för nånting.

Rosalie: Ja tror att den har varit nån jeans eller nån sänt.

Ohjaaja-Oskar: Joo jag tror det också... on joku farkkukangas?

Erika: Mm.

Ohjaaja-Oskar: Okej.

Oskar ei toista tarkalleen sitä, mitä on sanonut suomeksi, vaan jatkaa keskustelua sujuvasti ruotsiksi – ja Rosalie vastaa ruotsiksi. Kielenvaihdolla tehdään selväksi, että kaikkien odotetaan osallistuvan keskusteluun. Kielenvaihto voi myös herättää lapsen huomion. Kun Oskar vastaa, hän käyttää taas osittain suomea, ja kaikille käy selväksi, että kyseessä on jeans/farkkukangas.

Kielten välillä vaihdellessa voi tuntua luontevalta seurata lasten kielivalintoja. On kuitenkin tärkeää ajatella, että käyttää molempia kieliä suunnilleen yhtä paljon, niin että aktiivisten lasten kielivalinnat eivät hallitse keskustelua. Täytyy silti ajatella vapaa-ajantoimintaa kokonaisuutena, puhua yhtenä päivänä enemmän ruotsia ja toisena suomea – tai ehkä ohjaajakollegoilla on erilaiset kielelliset roolit.

Jos on tottunut kääntämään kaiken, mitä sanoo, vie ehkä aikaa totutella vastuullisempaan, tietoisempaan koodinvaihtoon:

Mitä olisit voinut tehdä tänään paremmin?

Vastuullisempaa koodinvaihtoa, on helppo vain kääntää, kun on stressaantunut.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Rinnakkainen kielenkäyttö

On kuitenkin tilanteita, joissa on parasta toistaa kaikki molemmilla kielillä. Tätä kutsutaan **rinnakkaiseksi kielenkäytöksi**. Rinnakkainen kielenkäyttö on paras vaihtoehto, kun haluaa luoda turvallisen tilanteen. Kun aloittaa uuden kaksikielisen ryhmän kanssa, on tärkeää, että kaikki tuntevat ymmärtävänsä ja tulevansa ymmärretyksi. Rinnakkainen kielenkäyttö voi olla myös paikallaan turvallisuussyistä:

Viktor: Hur får man brännaren bort?

Ohjaaja-Oskar: Va?

Viktor: Hur får man sen den där brännaren bort?

Ohjaaja-Oskar: Joo. det var en helt riktig bra fråga. För det första som... man- när den här brännarn e varm... man kan lite (visar)... ja känner ren nu att den e varm... så får man int sätta mer bränsle. När den brinner eller den e varm ännu den här så får man int sätta mer bränsle... eli kun tää poltin on lämmin... tai... siinä... öö palaa niin ei saa laittaa enemmän polttoainetta.

Ohjaaja- Elsa: Minkä takia?

Kaikissa tilanteissa ei kuitenkaan pidä harkitsematta turvautua rinnakkaiseen kielenkäyttöön. Mikäli ohjaajat jatkuvasti kääntävät kaiken, lapset voivat tulla mukavuudenhaluisiksi ja jättää kuuntelematta sen, mitä toisella kielellä sanotaan, kun tietävät pian saavansa saman tiedon vahvemalla kielellään. Kaksikieliset lapset pitkästyvät helposti, mikäli kaikki puhe käännetään.

Mitä olisit voinut tehdä paremmin tänään?

Antaa vähemmän periksi lapsille, jotka eivät muka ymmärtäneet. Haastaa enemmän, antaa lapsia löytämään sanoja itse.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Lapset voi myös osallistaa vahvemmin toimintaan ja antaa heidän auttaa ja selittää asia.

Mikäli ohjaajat valitsevat yksikieliset roolit, voi olla helpompaa antaa lasten ottaa vastuu kielen vaihtamisesta. Silloin pitää huomioida, että syntyy vaihtelua ja kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat edustettuina.

På läger med både finska och svenska barn märkte vi ledare ofta att vi översatte för mycket och pratade för länge ett språk, vilket gjorde att barnen tappade koncentrationen.

LEIRIOHJAAJIEN ARVIOINTI

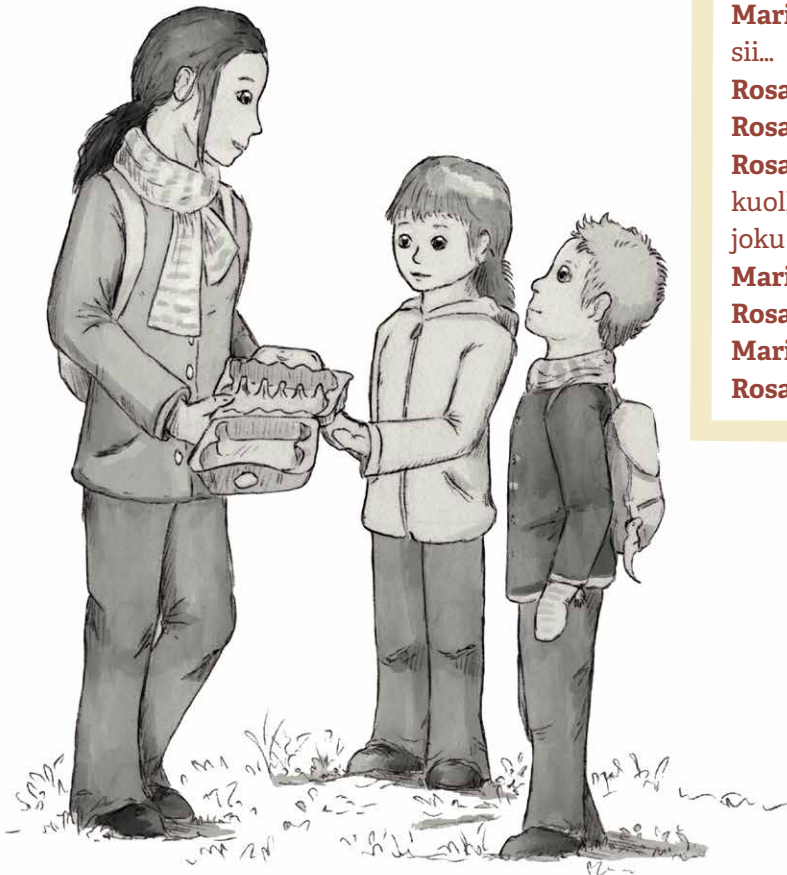
Yhtenä peruseriaatteena kieltä kehittävässä suhtautumistavassa on tukea eri tavoin puhuttua kieltä. Apuna voi käyttää eleitä, ilmeitä, osoittamista, konkreettisia esineitä, kuvia – ja tietenkin kuvauksia, joissa käytetään useampia tapoja kertoa sama asia. Avuksi voi myös ottaa tukisanoja toisesta kielestä.

Moni lapsi ymmärtää hyvin, kun vain antaa avainsanoja, tai vastaa suomeksi, jos kysytään ruotsiksi (usein väärä vastaus, mutta silti!).

LEIRIOHJAAJIEN ARVIOINTI

Olisin voinut antaa lyhyempiä ja selkeämpiä ohjeita ja käyttää enemmän kehonkieltä (sen sijaan, että käytin kieliä rinnakkain).

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Kieltä tukevan asiayhteyden rakentaminen on erityisen tärkeää, jos pitäytyy kielessä, joka ei ole lapsille kovin vahva. Seuraavassa näet, miten ohjaaja-Edit selittää tehtävää ruotsinkieliselle Rosaliele ja suomenkieliselle Maritalle. Lasten on tarkoitus kerätä luonnonesineitä tyhjiin munakennoon. Lapset ovat aikaisemmin tehneet tehtäviä yhdessä, eikä Maritan ole aina ollut kovin helppoa ymmärtää ruotsinkielisiä ohjeita. Tällä kertaa se sujuu paljon paremmin: munakenno havainnollistaa, mitä heidän odotetaan tekevän ja lisäksi munakennossa on tukena sanoja sekä ruotsiksi että suomeksi.

Ohjaaja-Edit: Öö...här finns en äggkartong.

Rosalie: Joo.

Ohjaaja-Edit: Och på den står olika saker. Ni ska försöka hitta ett naturföremål att lägga i varje sån här (visar).

Ohjaaja-Edit: Å de står på... de står på... dom står på olik-...här står till exempel kuiva och våt. Så de är- ni får hjälpa varandra med...

Rosalie: Okej.

Ohjaaja-Edit: ...att veta vad som ska va i varje... och försök lägga nånting i varje (visar)

Rosalie: Okej.

Ohjaaja-Edit: I dom här så kommer ingenting.

Rosalie: Okei nyt me...

Marita: Nyt mä tajusin kai.

Rosalie: Okei ... no...

Marita: Eiks pidä ettii niinku täältä jotain tolla-sii...

Rosalie: Joo.

Rosalie: Torr kuiva (läser).

Rosalie: Sä voit ottaa tää... ku-ol-lut (läser)...

kuollut...kevyt (läser) kevyt. de... sä voit ottaa... jos joku asia ku se on kevyt ja mä otan...

Marita: Lehti.

Rosalie: Mm... niin... sä voit ottaa lehti ja-

Marita: -pitääkö ottaa löytää nää kaikki siis?

Rosalie: Joo... å sen... mä... märkä ...mä otan märkä.

Aluksi ohjaajasta ei ehkä tunnu luontevalta tai helpolta käyttää kieltä, jota lapsi ei ymmärrä kovin hyvin. On kiinnitettävä tietoisesti huomiota siihen, että puhuu vain yhtä kieltä:

” Käyttää vierasta kieltä enemmän eikä vaihtaa kieltä heti, kun alkaa puhua lasten kanssa.

LEIRIOHJAAJAN KOMMENTTI LOKISSA KYSYMYKSEEN,
MITÄ OLISI VOITU TEHDÄ PAREMMIN

” Kaksikielisellä leirillä minulla oli monesti hyviä keskusteluja lasten kanssa kahdella kielellä, niin että puhuin lapsen heikompa kieltä ja lapsi vastasi vahvemmallalla kielellään (ja ymmärsi, mitä olin sanonut) ja pääsimme näin harjoittelemaan uusia sanoja ja sanontoja.

LEIRIOHJAAJAN ARVIOINTI

Tarvitaan ehkä hiukan aikaa

Turvallisuudentunteen luomiseksi ja molempien kielten/ kaikkien kielten suhteen avoimen ilmapiirin viestittämiseksi voi kielten rinnakkainen käyttö toimia uuden toiminnan alkuvaiheessa.

” Ensimmäisenä päivänä pitäisi keskittyä perusasioihin ja pysyä tiukemmin rooleissa ja rinnakkaisessa kielenkäytössä.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Myöhemmin voi valita enemmän päällekkäisiä malleja, joissa vain osa puhutuista asioista käännetään. Vaikka osa lapsista voi olla alussa tottumattomia ja odottaa molempien kielten jatkuvaa käyttöä, he tottuvat uuteen tapaan. Yksi leiriohjaaja kirjasi lokiinsa seuraavaa ensimmäisen päivän jälkeen:

” Tietyt lapset ovat hyvin avoimia toisen kielen suhteen, kun taas toiset eivät halua yrittää ollenkaan.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Sama ohjaaja kirjoitti seuraavana päivänä:

” Jotkut lapset tulivat ylpeinä kertomaan oppineensa uusia sanoja. Ne lapset, jotka olivat sulkeutuneita kielen suhteen eilen, avautuivat tänään. Ohjeita voitiin antaa vastuullista koodinvaihtoa käyttäen ilman että kaikkea tarvitsi kääntää.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 2

” Lapset alkavat tottua siihen, että emme vaihda kieltä heti, kun he kysyvät, mitä sanoimme.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 3

Kielet ovat aina läsnä – löytäkää ne yhdessä

”Ajatuksena se on hyvä, ja sen vahvuus on siinä, että luonto ja ympäristö motivoivat vuorovaikutukseen sen kautta, mitä näkee, kuulee ja kokee. Teltassa, vaelluksella, yliajetun käärmeen äärellä, hampaidenpesunotkelmassa ja leirinuotiolla syntyy monia tilanteita, jotka tukevat kielenkäyttöä ja oppimista ja motivoivat kielenkäyttöön ja oppimiseen.

LEIRIOHJAAJIEN ARVIOINTI

Kielitietoisesti työskenteleminen vapaa-ajantoinnassa ei tarkoita, että otetaan mukaan varsinaista kielenopetusta, vaan että käytetään hyväksi tilaisuudet molempien kielten tukemiseen arkisissa keskusteluissa ja huomioidaan sanoja ja sanontoja, joita ryhmässä käytetään. Toistuvia toimintoja, kuten käsienpesu, välipalan syöminen, lämmittely ennen harjoituksia tai vaatteidenvaihto, voidaan vaihdella niin, että yhtenä päivänä toimitaan yhdellä kielellä ja toisena toisella kielellä.

”’Diska’ on sana, joka on varmasti iskostunut ihan jokaiseen.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 3

Rutiineilla, toistoilla ja kehonkielen käytöllä helpotetaan ymmärtämistä. Keskusteluissa on tärkeää kiinnittää huomiota ja tarttua niihin sanoihin ja käsitteisiin, jotka ovat tärkeitä juuri siinä tilanteessa.

”Luulen, että vesikokeilun aikana jokainen sai oppia, mitä kelluminen ja uppoaminen on. Sanoin ainakin 20 kertaa ”uppooko vai kelluuko?”. Se oli tilanne, jossa lapset oppivat ja saivat mahdollisuuden kysellä.

LEIRIOHJAAJIEN ARVIOINTI

Kaikissa keskusteluissa on monia mahdollisuuksia, kun voi nostaa esiin sanan, miettiä sen merkitystä ja kysyä, mitä se tarkoittaa toisella kielellä. Kielten kohtaamisessa syntyy usein hauskoja ja ajatuksia herättäviä mahdollisuuksia väänellä ja käännellä kieliä leikkillisesti:

Ohjaaja-Emil: Mikä syd on ruotsiks?

Emanuel: Syd on etelä.

Vilhelm: Sydost e en ost som man ha sytt.

Ohjaaja-Emil: Sä sanoit ost, mitä se on suomeks?

Vilhelm: Se on koillinen, eiku kaakko, eiku luode, eiku lounas.

Ohjaaja-Emil: Ost?

Lumi: Se on juusto!

Tässä yksi lapsista, Vilhelm, tekee aloitteen, ja ohjaaja tarttuu siihen nopeasti. Kun ohjaaja on valppaana ja käyttää hyväksi nämä mahdollisuudet leikkiä ja tehdä kokeiluja kielillä, hän stimuloi tehokkaasti lasten kielitietoisuutta ja kiinnostusta kieleen.

Tuntuu että monia kielellisesti kiinnostavia tilanteita syntyy, mutta ne jäävät monesti roikkumaan ilmaan, jos ei heti keksi tapaa tarttua niihin.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 2

Hyvä lähtökohta kielen kehittymisen ja kielitietoisuuden tukemisessa on olla tarkkaavainen ja herkkä sille, mikä lapsia kielessä kiinnostaa, miten he käyttävät kieliä, mitä he ymmärtävät, mitä he miettivät ja mitä he kyselevät. Kun toimintaan osallistuu kerralla useita lapsia, tapahtuu samanaikaisesti paljon ja ohjaajalla on paljon huomioitavaa. Silti kielelle tulee yrittää antaa tilaa, sillä kielen kautta opitaan, ja lapsilla on halu ymmärtää:

Lapsiryhmä tekee erilaisia vesikokeiluja. Kalle kysyy suomeksi, joka on hänen toinen kielensä, mitä liukenee oikein tarkoittaa:

Ohjaaja-Anu: Meil on tässä, tutkitaan veden liuotusominaisuuksia, eli mitkä aineet liukenee veteen. Mul on tääl neljä purkkia jokaiselle saatte oman purkin niin käykää täyttämässä ne tosta merestä.

Kalle: Mä tiien... Oliko liukenee niinku vähän niiku et katoaa?

Seuranneen keskustelun aikana ohjaajalla on hyviä mahdollisuuksia vahvistaa, että Kalle on oikeilla jäljillä ja jatkaa sen selittämistä, mitä liukenee tarkoittaa – ja antaa silloin myös sille ruotsinkielinen vastine.

Nosta, vahvista ja huomioi lasten kieli

Harjoitusten aikana, leirillä ja kerhotoiminnassa ohjaajat ja lapset tietysti keskustelevat kaikesta, mikä liittyy toimintaan. Kun ohjaaja valitsee kielitietoisen/kieltä tukevan toimintatavan, hän vaihtaa vain toiselle vaihteelle keskustelussa hengenpelastuksesta, muurahaisista tai paloletkuista. Kielivaihteelle vaihdettaessa huomioidaan lasten käyttämät sanat. Se voi tarkoittaa sitä, että ohjaaja kommentissaan nostaa lapsen kommentin tarkemmalle tai yleisemmälle tasolle. Kaksikielisessä tilanteessa se voi myös tarkoittaa kielen vaihtamista.

Henrikki: No susi syö lihaa ja kotka vähän kalaa ja samanlaista.

Ohjaaja-Maja: Ja, dom är båda rovdjur.

Rakenna asiayhteys

Ohjaaja-Malin: Millon pitäis soittaa 112:een?

Diana: När den int vaknar.

Ohjaaja-Malin: Ja. Heti kun huomaa et henkilö ei herää niin sit soittaa 112:een.

Ohjaaja-Malinin vastaukseen Dianalle sisältyy paljon: Malin vahvistaa, että Diana on oikeassa ”ja” (= kyllä), vaihtaa kieltä (itse asiassa hän pitäytyy kielessä, jota itse aiemmin käytti) ja jatkaa lausetta.

Vastaa kieltä vahvistavasti

- ✓ huomioi lasten käyttämät sanat ja jatka edelleen niiden ympärille; täydennä enemmän kuin korvaa
- ✓ nosta lasten vastausta (lisää vivahteita, tarkenna, paikallisesta laajempaan)
- ✓ vahvista ja anna vastaava sana tai sanonta vastauksessasi toisella kielellä
- ✓ vertaile sanoja ja ilmauksia

Mukauta ja tue kieltäsi

”Kääntämisen sijaan olen pyrkinyt käyttämään kuvailevia ilmaisuja, täydentämään synonyymeillä ja käyttänyt kehonkieltä tukena.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Ymmärtämisen helpottamiseksi:

- ✓ käytä synonyymejä ja muotoile toisin, esim. ”juokse kehää, pyöreää rinkiä”
- ✓ käytä sopivaa puhenopeutta
- ✓ käytä eleitä ja kehonkieltä
- ✓ tarjoa sanoja, toista tärkeitä kohtia, muuntele
- ✓ keskity tärkeimpään; karsi sisältöä
- ✓ käytä rikasta ja vaihtelevaa kieltä ja muista erityisesti käyttää oikeita ja tärkeitä termejä oikealla tavalla
- ✓ käytä vastuullista koodinvaihtoa; arvioi, mikä on tärkeintä, mikä on vaikeinta ja mikä riittää siihen, että ymmärtää suunnilleen

Lapsi voi tottua siihen, että monessa yhteydessä riittää, kun ymmärtää suunnilleen. Seuraavassa keskustelussa lapset istuvat pelaamassa korttia, kun Saila mainitsee ”eldgruppenin”, yhden ryhmänimistä leirin aikana. ”Mikä on elgrupper?” kysyy Marita ja jatkaa ”mä oon kuullu sen joskus”. Hän

siis tunnistaa ruotsinkielisen sanan. Ruotsinkielinen Rosalie selittää, että se tarkoittaa ”tuuliryhmä” ja siitä seuraa paljon hupia ja naurua tuuliryhmä – tuliryhmästä. On myös mielenkiintoista nähdä, miten Marita melkein puolustaa Rosalien virhettä ”niin mutta ku-”. Kaksikielisessä lapsiryhmässä kieli on lähellä pintaa.

Saila: Miks eldgruppen ei tehny nuotiota? Miks sä teit sen?

Ohjaaja-Oskar: Jaa?

Marita: Mikä on elgrupper? Mikä on elgrupper?

Ohjaaja-Oskar: Eldgruppen.

Marita: Mikä se on? Mä oon kuullu sen joskus.

Oskar: Vet nån

Rosalie: Tuuli- öö tuuliryhmä

Marita: Ai niin joo!

Jonna: (nauraa)

Marita: (nauraa)

Ohjaaja-Oskar: Tai tuliryhmä... tuuliryhmä on siis-

Marita: Niin mutta ku-

Katja: Tuuliryhmän pitäis tehdä tul- tuulta

Ohjaaja-Oskar: Joo

Ohjaaja-Oskar: Som nån ska stå och vifta där med nån sån

Rosalie: Joo(h) (nauraa)

Jonna: (nauraa)

Keskustele käsitteistä lasten kanssa

Käsitteet muodostavat usein kielen näkökulmasta toiminnan ytimen. ”Miten tehdään paitsio” tai ”Miten tainan saa parhaiten nousemaan”? Kun pysähdytään ja otetaan lapset mukaan keskusteluun, kehittyä lapsen ymmärrys ilmiöstä itsestään ja hän saa tutustua käsitteeseen eri kielillä.

Seuraavassa esimerkissä keskustellaan karttamerkeistä. Ohjaaja-Malin, jolla on tässä suomenkielinen rooli, kysyy lapsilta, jotka muodostavat kielellisen sekaryhmän, mitä jyrkänne (stup) tarkoittaa. Hän toistaa sanan ruotsiksi (vastuullinen koodinvaihto), jotta lapset saavat sanan molemmilla kielillä.

Ohjaaja-Malin: Sit meil on jyrkänne... stup, löytyykse sieltä? Tietääkö kaikki mikä jyrkänne on?

Kalle: Joo.

Henrikki: Eiks se oo iso pudotus?

Ohjaaja-Malin: Joo.

Ohjaaja voi joskus itsekin olla epävarma siitä, mikä on jonkin toiminnassa tärkeän sanan tarkka vastine toisella kielellä. Kannattaa muistaa käyttää lapsia apuna tai tietenkin ohjaajakollegaa, jos se on mahdollista.

Se, että on monikielinen tarkoittaa, että on ylimääräinen väline käytettäväksi eri tarkoituksiin. Seuraavassa keskustelussa kaksikieliset lapset ja ohjaaja keskustelelevat hengenpelastusharjoituksen aikana sanojen eloton (livlös) ja tajuton (medvetslös) erosta. Keskustelu käydään suomeksi ja eroja selitetään suomeksi, kunnes Olov, yksi lapsista, käyttää ruotsia lisäresurssina. Kommenttina tähän ohjaaja-Malin toistaa käsitteet molemmilla kielillä ja korostaa siten mitkä sanat kuuluvat yhteen.

Ruotsista ei tule nopeaa ja helppoa selitystä, vaan lapset pohtivat ensin perusteellisesti suomenkielisten käsitteiden merkitystä suomeksi.

Henrikki: No eloton ja taju-, no eiks eloton oo vähän niinku et niiku ei tee mitään, mut se voi-

Emanuel: Niil on niil ei oo elämä.

Henrikki: Elää mut se ei hengitä.

Ohjaaja-Malin: Joo. Se elää mut se ei hengitä, et sen voi viel pelastaa.

Henrikki: Ja sitten ja sitten tajuton niiku, vähän niinku nukkuu mut se ei niinku pysty heräämään.

Ohjaaja-Malin: Joo se ei pysty heräämään.

Emanuel: Se on vähän niinku kooma.

Olov: Medvetslös.

Ohjaaja-Malin: Medvetslös. Just se! Et medvetslös se on tajuton.

Kokeile ja leiki kielellä

Jokainen tietää, miten mielenkiintoisia monikieliset keskustelut ovat: Kieli on pinnassa ja pian ajaututaan pohtimaan, mikä kielissä on samanlaista ja mikä erilaista, miten sanat ja käsitteet vastaavat toisiaan ja miten kielet menevät joskus ristiin. Kielikohtaamisissa on kaikki mahdollisuudet nostaa esiin kieli ja stimuloida lasten kielitietoisuutta!

Seuraavassa keskustelunpätkässä kaksi ohjaajaa Hanna ja Emil, keskustelevat kukan nimestä. Kukka on piirretty korttiin, joka kuuluu leikkiin. Ruotsiksi mainitaan maskros, joka on voikukka, mutta joka käännetään tässä smörblommaksi. Smörblomman oikea käänнос taas on suomeksi niittyleinikki, ei voikukka. Suomeksi mainitaan voikukka ja leskenlehti, joka on tussilago.

Ohjaaja-Hanna: Voikukka, vet nån hur en voikukka den ser ut, en smörblomma?

Jona: E de int dom som e där bakom?

Ohjaaja-Hanna: Ja, ser ni dom där? (pekar på blommor vid diket)

Anton: Ja men voikukka e maskros.

Ohjaaja-Hanna: Smörblomma, e maskros voikukka?

Anton: Jo.

Tunnelma ryhmässä on rakentava ja kielioptimistinen; kaikilla on mahdollisuus kysyä, pohtia ja osata. Se seikka, että ohjaajatkin tekevät pieniä virheitä ehkä vain madaltaa lasten kynnystä käyttää osaamistaan – ja uskaltaa kokeilla itse.

Tässä keskustelussa, jossa kukkien nimet menevät sekaisin ja niistä tulee vähän hassuja, jos ne kääntää suoraan, ohjaajilla olisi ollut hyvät mahdollisuudet pysähtyä hetkeksi ja tutkia sanaa ja kukkaa, tehdä kokeiluja eri muunnelmilla jakamalla sanat ja kääntämällä ne suoraan: Maskros - matoruus? Leskenlehti – änkeblad?

Järjestä kielellisiä virikkeitä

Kielellisesti virikkeellisiä ja kieltä tukevia ryhmäjakoja

” *Kun lapset ovat kielellisesti ”kiinnostavissa” ryhmissä, he tekevät asioita omin päin.*

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 3

” *Kun söimme illallista pöydän äärellä, leiriläiset keskustelivat kielistä, joita osaavat puhua ja keksivät omaa kieltä.*

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 4

Kielisessä sekaryhmässä lapset hakeutuvat helposti toisen samaa kieltä puhuvan seuraan, varsinkin jos ryhmä on uusi. Lasten rohkaisemiseksi kommunikoimaan yli kielirajojen voi olla hyvä muodostaa eri tavoin pienryhmiä. Voi esimerkiksi sekoittaa istumajärjestyksen ruokapöydässä ja teettää tehtävät ryhmissä, jotka eivät ole kielellisesti homogeenisia. Silloin kannattaa järjestää sellai-

sia aktiviteetteja, joissa lasten yhteinen kielikapasiteetti on vahvuus ja jossa syntyy keskustelua! Luontoleirillä lapset esimerkiksi keräsivät luonnonesineitä ja muodostivat sanakäärmeitä, jotka perustuivat sanojen alku- ja loppukirjaimiin. Sai käyttää molempia kieliä, mikä tarkoitti, että mitä enemmän luonnonesineiden nimiä tiesi, sitä paremmin pärjäsi kilpailussa.

” *Ohjaajien rooli muuttuu pienemmäksi ja pienemmäksi mitä pitemmälle leiri ehtii – lapset tekevät enemmän aloitteita ja kommunikoivat yli kielirajojen.*

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 2

” *Kaksi tyttöä, suomenkielinen ja ruotsinkielinen, istui keinumassa. He keskustelivat ensin epäsuorasti minun välitykselläni, sitten keskenään englanniksi (?) ja sitten taas ruotsiksi/suomeksi. Huomasi, että he olivat uteliaita, mutta rohkeus ei vielä riittänyt.*

OHJAAJALOKI

Kun toiminta on kiinnostavaa, kieli ei ole jarruna

Pojat alkoivat puhua saunassa mobiilipeleistä ja eri kielitaustaiset lapset osallistuivat innokkaasti keskusteluun.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 2

Yksinkertaisia aineksia keskusteluihin kieliryhmien välillä ovat aika, välttämättömyys kommunikoida tehtävän ratkaisemiseksi ja mielenkiintoiset aktiviteetit tai houkuttelevat keskustelunaiheet. Jos jollakin lapsella on vaikeuksia seurustella yli kielirajojen, hänelle voi olla apua nopeista ja hauskoista kilpailuista ja leikeistä, joissa lapset eivät ”ehdi” takertua kieleen. Ehkä silloin lipsahtaa mukaan jokunen sana toista kieltä ihan vahingossa. Luontoleirin aikana joukkuekilpailut ruoanlaitossa trangialla ovat toimineet jäänsärkijöinä.

Nimileikki, jossa sanotaan oma nimi ja jokin luontoon liittyvä sana, jonka jälkeen keskustellaan siitä, mitä sana tarkoittaa toisella kielellä” löv – lehti, sanomalehti, salaatinlehti, lehtipihvi jne., joita lapset keksivät, kun vertailimme ruotsin ja suomen sanoja.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Kielellisissä sekaryhmissä lapset voivat tukea toisiaan

Maija: Sano Linnille et se saa pilkkoo lakritsin.

Johan: Mm, du får-

Linn: -klippa i mindre bitar.

Johan: Den här kniven.

Maija: Anna Linnille sun veitsi.

Linn (till Johan): Får ja låna av dej?

Johan, Linn ja Maija laittavat yhdessä ruokaa trangialla. Johan saa roolin suomen ja ruotsin kielen välittäjänä ja tukee näin ryhmän kommunikaatiota, mitä erityisesti vain suomea puhuva Maija käyttää hyväkseen. Linn pitäytyy enimmäkseen ruotsissa, mutta ymmärtää selvästi osan siitä, mitä puhutaan suomeksi.

Lasten on annettava olla kielen asiantuntijoita ja selittää sanoja toisilleen! Hauskat ja osallistavat ryhmätehtävät, jotka tehdään kielellisissä sekaryhmissä, kannustavat käyttämään myös heikompaa kieltä.

Kun lapset itse saivat kertoa, miten leikki toimii molemmilla kielillä (pareittain, niin että toinen puhui ruotsia ja toinen käänsi), jopa yksikieliset suomenkieliset lapset auttoivat kääntämään suomeksi ja vaikuttivat ymmärtävän paljon.

OHJAAJALOKI, PÄIVÄ 1

Anna lasten muodostaa tukipareja

Kaikkia pitää vähän haastaa, mutta haasteet voivat olla eri lapsille erilaisia. Jollekin lapselle ehkä sopii, että on tukipari, joka voi auttaa tarvittaessa. Lapset voi jakaa joko ryhmiin tai kannustaa heitä kysymään toisiltaan.

Usein lapset tietenkin tukevat ja auttavat toisiaan spontaanisti. Seuraavassa keskustelussa ryhmä lapsia ja ohjaaja keskustelevat siitä, miten toista voi kantaa ”palomiesotteessa”. Henrikki ei oikein pysy mukana keskustelussa, joka käydään ruotsiksi ja kysyy kuiskaten Emanuelilta, joka istuu hänen vieressään, mitä ohjaaja-Emil sanoo. Emanuelin selityksen jälkeen Henrikki on heti mukana ja osallistuu toimintaan.

Anton: Ta från fötterna och sätta på sin rygg och bära.

Ohjaaja-Emil: Okej nämen visa.

Ville: De kan man ju göra.

Henrikki: Ai mitä se sanoi (viskande till Emanuel)

Emanuel: Miten kannettais joku jo- jos ne on kaatunu

Ohjaaja-Emil: Nå men ja kan visa

Henrikki: Aa... haluksä et mä kannan sut?

Huomioi erilaisuus

Kuuntele herkällä korvalla ja luo kaikille lapsille sopivia haasteita

Kaikissa ryhmissä on lapsia, joilla on erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia, myös kielellisiä. Toisille lapsille on hyvin helppoa yrittää saada itsensä ymmärretyksi toisella kielellä, kun taas toisille kynnyks voi olla hyvin korkea. Seuraavassa otteessa kaksi tyttöä keskustelee parista ja kielenkäytöstä. Ruotsinkielinen Paula on epävarma suomenkielisen tytön parina olemisesta, kun taas Rosalie suunnittelee puhuvansa vähän suomea parinsa kanssa ”jotta opin vähän suomea hänen kanssaan”.

Matilda: Äh vi väntar tills att dom kommer.

Paula: Jag sku int vilja va par med henne.

Matilda: Aj vad då?

Paula: Jag sku int vilja va par med den där Maiju eller vad hon heter.

Matilda: Maij-a... Maij-u?

Paula: Maiju.

Matilda: Vafför int?

Paula: Nå jag vet int.

Matilda: Hon kan nog helt svenska kan jag säga dig. Jag tror vi måst prata finska nu så att jag lär mig lite finska med henne vad heter hon... e det Elina nej det Eviliina eller Eveliina... de e no Elina väl.

Ohjaajana on oltava valppaana ja huomattava, millaiset valmiudet ja halu kullakin lapsella on käyttää toista kieltä – ja suunniteltava ja kannustettava seuraavaan askeleeseen. Edellisen esimerkin Matilda, joka päättää puhua suomea parilleen, tarvitsee seuraavana päivänä pienen sysäyksen uskaltakseen kääntää:

Katja: Mitä siinä lukee suomeks?

Matilda: Onks tästä?

Katja: Niin.

Matilda: Öö... pelastaa... kaikki fö- eh me- kan du fö- översätta det?

Ohjaaja-Elsa: Men de var helt så så där som du sa.

Matilda: Pelastaa kaikki i- eläimet kaikki i-i-itäme-restä.

Ohjaaja-Elsa: Niin just.

Täytyy silti muistaa, ettei aseta lasta turvattomaan tilanteeseen, jossa hän ei ymmärrä ollenkaan, mistä puhutaan. Vaikka stimuloi ja rohkaisee lapsia kokeilemaan toista kieltä, on aina varmistettava, että kaikki tuntevat voivansa valita, mitä kieltä käyttävät.

Evästykseksi: Puhukaa lasten kanssa kielistä! Puhukaa ja miettikää, miten itseä ilmaistaan eri kielillä. Puhukaa siitä, mitä periaatteita teillä ohjaajina on kielenkäytössänne ja mikä niissä on ajatuksena. Puhukaa siitä, miten lapset kokevat useamman kielen puhumisen ja miten he oppivat kieliä parhaiten. Puhukaa siitä, miten he toimivat, kun heiltä puuttuu sanoja ja millaista apua he haluavat. Puhukaa kieliin liittyvästä uteliaisuudesta ja huolesta. Puhukaa siitä, että on kaikkein tärkeintä, että kaikki ymmärtävät toisiaan jollakin tavalla, ei se, sanooko oikein tai väärin.

Lopuksi

Tärkeintä on, että toiminta on hauskaa ja kaikki lapset tuntevat olevansa arvokkaita ja tärkeitä. Uusien kielten maistelu ja oman kielen tutkiskelu voi olla hauskaa. Siksi on tärkeää, ettei takerruta pieniin virheisiin tai siihen, ettei jokin toimi. Kaikki ryhmät ovat erilaisia, ja vie aikansa ennen kuin toimiva kielitietoinen kokonaisuus saavutetaan. Siihen asti on vain leikittävä ja kokeiltava kielenkäyttöä!

Uusi toimintatapa edellyttää luottamusta

Koska suunniteltu kaksikielinen vapaa-ajantoiminta merkitsee uusia toimintatapoja ja rutiineja, on tärkeää, että lasten vanhemmat luottavat toimintaan ja siihen että heidän lapsensa ovat turvallisessa ympäristössä. Voi olla hyvä selittää lasten huoltajille, että lasten kielitaito huomioidaan niin, ettei synny tilanteita, joissa lapsi ei voi tai uskalla ilmaista itseään. Voi myös ajatella, että vanhemmat on mieluiten kohdattava sillä kielellä, jota he itse käyttävät voidakseen kommunikoida luottavaisesti.

Toiminta pitää suunnitella niin, että lasten on mahdollisuus käyttää suomea ja ruotsia (ja muita kieliä). Ohjaaja vastaa pedagogisesta osuudesta ja luo tasapainoisia kielten kohtaamisia ryhmän kokoonpanon huomioon ottaen. Tietysti on otettava huomioon myös muut tarpeet, niin että vapaa-ajantoiminnasta tulee mahdollisimman tasapuolista ja turvallista.

MUISTILISTA

- ✓ Ota tukea asiayhteydestä tai konkreettisesta ja käsillä olevasta
- ✓ Toista keskeiset kohdat, tarvittaessa molemmilla kielillä
- ✓ Tue lapsia toiminnassa keskeisten käsitteiden oppimisessa molemmilla kielillä
- ✓ Puhu selkeästi
- ✓ Anna kielellisiä virikkeitä, tue kieltä ja huomioi kieli
- ✓ Luo lapsille mahdollisuuksia kommunikoida toistensa kanssa
- ✓ Mukauta haasteet ja tuki lapsen tarpeisiin
- ✓ Kysy avoimia kysymyksiä, jotta lapset saavat tilaa vastata
- ✓ Laajenna vastauksia ja rakenna asiayhteys
- ✓ Leiki kielellä, hassuttele ja puhu kielestä

NaturochMiljö

Tämä käsikirja on luotu Kaksi kieltä & luonto- hankkeen puitteissa (2014-2017). Hankkeen tavoitteena oli kehittää opetusmenetelmiä, joita voidaan hyödyntää monikielisessä vapaa-ajan toiminnassa.

www.naturochmiljo.fi/kaksi_kielta_luonto

Hanke on toteutettu yhteistyössä Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan tutkijoiden ja Luonto-Liiton kanssa.

Kaksi kieltä & luonto hankkeen päärahoittaja oli Svenska Kulturfonden.

**Svenska
kulturfonden**

Natur och Miljö on ruotsinkielinen ympäristöjärjestö, joka on perustettu 1970. Toimimme ympäristökasvatuksen alalla sekä ympäristöpoliittisena vaikuttajana. Julkaisemme laadukkaan Finlands Natur-lehden. Vankka osaaminen on valttikorttimme.

Lue lisää toiminnastamme
www.naturochmiljo.fi

